

Аннотация

ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УТИЛИЗАЦИИ БЕСПОДСТИЛОЧНОГО НАВОЗА

Присяжная Л.П., Ридный В.Ф., Фесенко А.М., Миленина Е.Н., Переверзева Л.Н., Ридная Е.Р.

Анализ экологической ситуации в зонах крупных животноводческих комплексов показал целесообразность доочистки жидкой фракции бесподстилочного навоза с использованием ионообменных процессов.

Abstract

ECOLOGICAL ASPECTS OF UTILIZATION OF БЕСПОДСТИЛОЧНОГО MANURE

L.Prysyazhna, V.Ridnuy, A.Fesenko, E.Milenina, L.Pereverzeva, E.Ridnay

The analysis of ecological situation in the areas of large stock-raising complexes showed expediency of demineralise of liquid faction of unlettered manure with the use of ion-changing processes.

УДК 351.78

ПРОБЛЕМИ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

**Семашко Л.А., ст. викл., Винокуров М.О., ст.викл.,
Переверзева Л.М.,ст.вик.**

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Стаття присвячена проблемам наглядової діяльності в галузі охорони праці, як одного з пріоритетних напрямків профілактики виробничого травматизму і професійної захворюваності. Визначено необхідність жорсткого контролю за виконанням притисів (розпоряджень) органів наглядової діяльності та притягнення винних в правопорушеннях в галузі охорони праці до юридичної відповідальності.

Входження України до Європейського співтовариства сьогодні неможливе без наближення основних сторін нашого життя до Європейських норм. Особливого значення цей глобальний процес набуває і в сфері охорони праці – одному з найважливіших секторів соціальної політики Євросоюзу, основною метою якої є зведення до мінімуму показників виробничого травматизму та професійної захворюваності.

Україна належить до числа держав, де стан виробничого травматизму в кілька разів вищий, ніж в економічно розвинених країнах. Так, у розрахунку на 100 тис. працюючих рівень ризику загибелі та травмування працівників на

виробництві в Україні порівняно з Німеччиною вищий у 2 рази, а з Японією - у 3 рази.

Серед чинників, які зумовлюють високий рівень виробничого травматизму, слід відмітити такі: ослаблення механізму державного регулювання у сфері охорони праці; старіння основних фондів; фінансування працевдавцями заходів з охорони праці за залишковим принципом тощо.

Одною з головних причин незадовільного стану охорони праці є недостатній рівень ефективності контрольно-наглядової діяльності уповноважених на це органів і їх посадових осіб.

Розвиток підприємництва, інтенсивність нарощування обсягів виробництва в сучасних економічних відносинах дають не лише позитивні соціально-економічні результати, але мають і певні негативні наслідки, зокрема, порушення трудових прав працівників, у тому числі й передбаченого ст. 43 Конституції України права на безпечні умови праці^{1}. У прагненні досягти найвищих економічних показників, збільшити доходи своєї діяльності роботодавці не завжди приділяють достатньо уваги безпеці та гігієні праці, їх забезпеченню та фінансуванню. Як наслідок, рівень виробничого травматизму в Україні залишається досить високим, про що свідчить аналіз статистичних даних. Очевидно, що офіційна статистика не повністю відбиває реально існуючий стан умов праці, якщо врахувати високий рівень латентності цього явища. Це вимагає більш виваженого ставлення до питань виробничої безпеки і охорони праці в країні, обумовлює необхідність вдосконалення системи соціальних та правових (у тому числі й кримінально-правових) заходів забезпечення охорони праці в Україні.

Стосовно несприятливих ситуацій, що виникають в галузі охорони праці, суспільство і держава заінтересовані в тому, щоб своєчасно оцінити соціальну небезпеку таких ситуацій, ліквідувати або запобігти їм, прийняти необхідні заходи аби захистити громадян, забезпечити охорону праці, компенсувати завдану працівникові шкоду.

У зв'язку з цим одним із важливих об'єктів уваги юридичної науки, крім питань забезпечення ефективності впровадження програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, яка знайшла своє відображення в Законі України "Про охорону праці"[2], шляхом попередження та запобігання правопорушенням у цій сфері є питання застосування наглядової діяльності в галузі охорони праці, як одного з пріоритетних напрямків профілактики виробничого травматизму і професійної захворюваності.

Вищезазначене зумовлює необхідність поглибленого дослідження даної проблематики та обумовлює актуальність теми, формування мети і задач дослідження. Актуальність питання посилюється у зв'язку з певним зростанням кількості осіб, причетних до правопорушень в галузі охорони праці, незважаючи на попереджувальні та репресивні заходи протидії з боку відповідних державних органів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми свідчить про те, що окремі аспекти даної проблематики знайшли своє відображення в працях представників української науки. Значну увагу

дослідженню загально-теоретичного поняття контрольно-наглядової діяльності в українській юридичній науці приділив Баклан О.В., який вважає контрольно-наглядову діяльність формою контролю, спрямованою переважно на оцінку стану справ у відповідній сфері і на концептуальному рівні пропонує внести зміни в законодавство України з тим, щоб повноваження державного нагляду в сфері охорони праці були надані в повному обсязі органам контролю силових структур України. {3}

Замченко А.О. наголошуючи на важливості контрольно-наглядової діяльності чітко розмежовує поняття «нагляду», як діяльності органів щодо додержання законності і дисципліни в регулюванні й реалізації трудових та тісно пов'язаних з ними відносин, яка здійснюється без безпосереднього втручання в оперативну та іншу діяльність підприємства, установи, організації, в той час, як контроль відрізняється від нагляду тим, що контролюючі органи мають право самостійно притягувати винних до юридичної відповідальності. {4} Окремі питання правового регулювання контрольно-наглядової діяльності висвітлюються у працях В.Б.Авер'янова, Л.В.Ковалю, В.К. Колпакова, В.В.Копейчикова, В.М.Марчука, Г.І.Петрова та деяких інших науковців.

Але всі особливості щодо юридично-владних повноважень і відповідальності в цій сфері висвітлюються сучасними авторами на рівні коментування і, як правило, є дещо фрагментарними.

Недосконалість відповідних правових засад та певна обмеженість наукових досліджень з цієї проблеми є причиною існування прогалин у правовому регулюванні відносин, що складаються в процесі наглядової діяльності. Потребує з'ясування правовий порядок виконання приписів контрольно-наглядових органів по результатах перевірок для подальшого притягнення винних до юридичної відповідальності.

Постанова проблеми. Наглядова діяльність з одного боку є правовим механізмом захисту конституційних прав людини на життя і здоров'я, в тому числі і право на безпечні умови праці, на соціальний захист; а з другого боку є одним з засобів профілактики травматизму і професійної захворюваності. Проблема постає в тому, що не існує чіткого нормативного визначення процесуального порядку притягнення до юридичної відповідальності осіб, що порушили вимоги законодавства про охорону праці, виявлені в процесі наглядової діяльності, не існує жорсткого контролю за виконанням цього процесу, не існує обов'язку посадової особи наглядових органів доводити цей процес до логічного завершення і нести юридичну відповідальність за невиконання цього обов'язку.

Мета дослідження полягає не тільки в розкритті змісту і аналізі поняття «контрольно-наглядова діяльність», а й, в перспективі, у розробці пропозицій і рекомендацій удосконалення відповідного законодавства, як ефективного інструменту держави в регулюванні відповідних відносин, що складаються при забезпеченні техногенної безпеки

Відповідно до мети дослідження необхідно вирішити такі першочергові завдання:

розкрити зміст та поняття «контрольно-наглядової діяльності» і визначити її місце в системі правових заходів впливу на стан виробничого травматизму і професійної захворюваності;

висвітлити основні організаційно-правові засади контрольно-наглядової діяльності в сфері охорони праці;

дослідити теоретико-методологічні основи визначення специфіки правового статусу суб'єктів правовідносин по наглядовій діяльності в галузі охорони праці;

на концептуальному рівні розробити правові напрямки розвитку і вдосконалення чинного законодавства України з питань теорії і практики застосування юридичної відповідальності по результатам контрольно-наглядової діяльності для підвищення її результативності.

Об'єктом дослідження є сукупність правових норм, які закріплюють правовий статус наглядових органів та їх посадових осіб, встановлюють організаційно-правові умови виконання ними службових обов'язків, а також дозволяють визначити коло суб'єктів юридичної відповідальності в разі порушення вимог законодавства про охорону працю.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано низку загальнонаукових та спеціальних методів обробки і систематизації знань: метод аналізу (розкладання предмету дослідження – контрольно-наглядова діяльність – на складові частини), метод синтезу (поєднання, відтворення зв'язків окремих частин, елементів: контролю і нагляду, і застосування, у зв'язку з цим, юридичної відповідальності по результатах перевірок). Одним з використаних методів дослідження є аналогія.

Результати дослідження. Серед великої кількості правових інститутів навряд чи знайдеться багато таких, які торкались би інтересів переважної більшості людей. Одним з таких є інститут контрольно-наглядової діяльності в галузі охорони праці. Контрольно-наглядова діяльність безпосередньо пов'язана з функцією держави з охорони праці і є дієвим механізмом підтримки правового порядку в суспільних відносинах, що складаються при забезпеченні охорони праці, втіленням прав і свобод людини і громадянина у соціальну дійсність.

Контрольно-наглядова діяльність – важливий елемент правового регулювання суспільних відносин, суть якого полягає у цілеспрямованому впливі на поведінку суб'єктів господарської діяльності за допомогою юридичних засобів.

Названий інститут є фундаментальною категорією юриспруденції, яка має важливе теоретичне і практичне значення. Вагомість контрольно-наглядової діяльності характеризується її подвійною природою: з одного боку, це один з примусових заходів впливу на юридичних і фізичних осіб, які порушують правові норми, що застосовуються з метою підтримки правопорядку в галузі охорони праці, а, з другого – засіб самозахисту суспільства від посягань на основні його засади.

Відповідно до вимог ст.1 Закону України Про основні засади нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності державний нагляд (контроль) – це

діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, органів місцевого самоврядування, інших органів в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема прийнятного рівня небезпеки для населення. {5}

Перш ніж перейти до сьогодення пригадаємо основні віхи історії нагляду за охороною праці.

Початком наглядової діяльності в галузі охорони праці, промислової безпеки та гірничого нагляду можна вважати виданий у 1719 році Петром I Указ про створення Берг - колегії (гірничої колегії).

Радянський період історії нагляду за безпекою праці почався 17 травня 1918 року, коли Радою Народних Комісарів був прийнятий Декрет про створення інспекції праці.

30 травня 1958 року постановою Ради Міністрів УРСР створений Державний комітет з нагляду за безпечним веденням робіт у промисловості і гірничого нагляду Ради Міністрів УРСР (Держгіртехнагляд УРСР), а постановою Уряду від 10 грудня 1958 року були визначені його основні завдання, обов'язки і права.

У 1993 р. починається принципово новий етап історії органів державного нагляду, що було обумовлено прийняттям 14 жовтня 1992 року Закону України «Про охорону праці», згідно з яким функції державного нагляду за охороною праці в народному господарстві передавалися від Технічної інспекції праці профспілок, відомчих органів нагляду до державної формації, а саме до Державного комітету по нагляду за охороною праці, який був утворений Постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 1993 року № 2 і став правонаступником Держгіртехнагляду.

В 2006 році функції державного нагляду в галузі охорони праці перейшли до Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляд), діяльність і повноваження якого регулюються Законом України Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності від 05.04.2007 № 877-У, Положенням про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2006 р. № 1640{6}. Комітет здійснює свою діяльність також відповідно до норм Конвенції Міжнародної організації праці №81 про інспекцію праці у промисловості і торгівлі, ратифікованої Україною у 2004 році{7}.

Основні функції Держгірпромнагляду в галузі охорони праці-це організація та здійснення державного нагляду за додержанням законів та інших нормативно-правових актів з питань охорони праці в частині промислової безпеки, безпечного ведення робіт юридичними та фізичними особами, які відповідно до закону використовують найману працю; розслідування аварій, нещасних випадків на виробництві; проведення технічного розслідування обставин і причин виникнення аварій, пов'язаних з використанням газу в побуті тощо.

Для здійснення своїх функцій Держгірпромнагляд має право безперешкодно відвідувати підприємства, об'єкти виробництва фізичних осіб, які використовують найману працю, та проводити перевірку додержання законодавства про охорону праці; одержувати від роботодавців письмові пояснення, висновки експертних обстежень, аудитів, звіти про причини порушень законодавства та здійснення заходів щодо їх усунення; видавати обов'язкові для виконання приписи (розпорядження) про усунення порушень і недоліків у сфері промислової безпеки, охорони праці та безпечного використання об'єктів підвищеної небезпеки; забороняти, зупиняти експлуатацію підприємств, випуск та експлуатацію певних механізмів, реалізацію продукції до усунення порушень, які створюють загрозу життю працівників; притягати до адміністративної відповідальності посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці в частині безпечного ведення робіт та інше.

Державний нагляд (контроль) здійснюється за принципами:

пріоритетності безпеки у питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності;

підконтрольності і підзвітності органу державного нагляду (контролю) відповідним органам державної влади;

рівності прав і законних інтересів усіх суб'єктів господарювання;

гарантування прав суб'єкту господарювання;

наявності підстав, визначених законом, для здійснення державного нагляду (контролю);

відкритості, прозорості, плановості і системності державного нагляду (контролю);

невтручання органу державного нагляду (контролю) у статутну діяльність суб'єкта господарювання, якщо вона здійснюється в межах закону;

відповідальності органу державного нагляду (контролю) та його посадових осіб за шкоду, заподіяну суб'єкту господарювання внаслідок порушення вимог законодавства;

дотримання умов міжнародних договорів України;

незалежності органів державного нагляду (контролю) від політичних партій та будь-яких інших об'єднань громадян.

Держгірпромнагляд здійснює свої повноваження безпосередньо і через утворені в установленому порядку територіальні органи.

Оскільки нашою метою є дослідження механізму впливу такого правового інституту, як контрольно-наглядова діяльність в галузі охорони праці на стан виробничого травматизму і професійної захворюваності, саме як профілактичного засобу, вважається за потрібне з'ясувати які негативні тенденції спостерігаються в роботі органів Держгірпромнагляду і які прогалини в діючому законодавстві в цій сфері.

Основним і суттєвим недоліком здійснення наглядової діяльності, який не тільки не сприяє профілактиці виробничого травматизму і професійної

захворюваності, а й протидіє цьому процесу є відсутність системи послідовного контролю за виконанням наданих інспекторами приписів (розпоряджень) про встановлені порушення в сфері охорони праці. Як наслідок центральні і територіальні органи наглядової діяльності не володіють інформацією про стан реагування на їх приписи.

Поновлення роботи зупинених об'єктів здійснюється, в основному, відповідно до листів перевірених підприємств, установ, організацій. Повторні перевірки вкрай рідкі.

Органи наглядової діяльності не володіють інформацією щодо передачі правоохоронним органам розслідуваних матеріалів до судів і прийнятих судових рішень щодо осіб, що порушують законодавство в галузі охорони праці. Юридична відповідальність, що виникає на підставі результатів діяльності контрольно-наглядових органів, в разі її застосування, блокує протиправну поведінку і стимулює суспільно-корисні дії людей в правовій сфері і завжди пов'язана з державним примусом.

Але з преамбули Постанови Пленуму Верховного Суду України №7 від 12.06.2009 Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва випливає, що суди припускаються помилок при кваліфікації дій винних осіб. Не завжди встановлюються причини злочинів проти безпеки виробництва та умови, що сприяли їх вчиненню. {8}

Це свідчить про те, що для забезпечення повного і всебічного дослідження обставин вчинення зазначених злочинів необхідно залучати до цього процесу посадових осіб органів контрольно-наглядової діяльності, які в такий спосіб мали б можливість тримати ситуацію по ефективності наглядової діяльності під державним контролем. Враховуючи те, що підставою кримінальної відповідальності в цій сфері є порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці (ст. 271 КК), яке полягає у вчиненні особою дій, які заборонені відповідними актами, або у невиконанні дій, які особа повинна була вчинити згідно з вимогами законодавчих актів, суб'єктами злочинів є службова (посадова) особа, яка на підставі наказу, посадової інструкції чи відповідно до займаної посади має спеціальні обов'язки з охорони праці (це також може бути власник підприємства або громадянин-суб'єкт підприємницької діяльності), і суттєвим недоліком при призначенні покарання цим особам є використання тільки основного виду покарання за відповідною статтею Кримінального Кодексу. В той час, як запобіжне значення додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю ігнорується.

Суттєвим недоліком, який не тільки не сприяє профілактиці виробничого травматизму і професійної захворюваності, а й протидіє цьому, є саме процес визначення суб'єкта цих правопорушень

Однією з причин цього недоліку є те, що для встановлення в діянні окремих осіб складу правопорушення, щодо охорони праці, диспозиції відповідних статей Кодексу законів про працю, Кодексу законів про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу будучи бланкетними, відсилають до законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці,

спеціальних правил, які регулюють охорону праці.

Не існує комплексного вирішення проблеми правового статусу посадової особи. Так, залишається невизначеним категоріальний зміст поняття «службової особи» закріпленої в Конституції України. Чинне законодавство вживає термін «посадова особа» (трудова, адміністративна) і «службова особа» (кримінальна), проте не проводиться чіткого розмежування, що створює проблеми у правозастосовчій практиці.

Проведені 17.11.2010 р. Парламентські слухання «Про стан промислової безпеки та охорони праці» показали, що незадовільний стан виробничого травматизму зберігається на тлі постійного збільшення чисельності посадових осіб, які здійснюють нагляд та витрат на їх утримання. З порушенням правил використовуються кошти Держбюджету в цій сфері.

Не сприяє ефективній наглядовій діяльності монополізація правомочностей Держгірпромнаглядом з одного боку і розгалуження наглядових функцій по галузях (травматизм обліковується за видами нагляду по міністерствам), а як наслідок і не аналізується діяльність наглядових органів в сфері виконання приписів(розпоряджень) та застосуванню юридичної відповідальності щодо винних у правопорушеннях осіб.

Покладені законодавством на власника підприємства, установи, організації зобов'язання впроваджувати сучасні засоби техніки безпеки, які запобігають виробничому травматизму і забезпечувати санітарно-гігієнічні умови, що запобігають виникненню професійних захворювань працівників, бізнес ігнорує у прагненні досягти найвищих економічних показників, збільшити доходи своєї діяльності.

Як наслідок, організація контрольно-наглядової діяльності в Україні не ефективна і рівень виробничого травматизму залишається досить високим

Висновки

1.Проведеними дослідженнями встановлено, що виявлені в результаті контрольно-наглядової діяльності правопорушення тягнуть юридичну відповідальність у вигляді застосування до суб'єктів винних в скоєнні правопорушення в галузі охорони праці (посадових осіб, власників підприємств, установ, організацій, фізичних осіб – підприємців) заходів державного примусу каральної спрямованості, які призводять до зазнавання ними втрат особистого, організаційного чи матеріального характеру.Внаслідок правопорушень, що були виявлені в процесі наглядової діяльності безапеляційно повинні виникати охоронні правовідносини, за яких держава має право вживати карні та відновлюючі заходи до суб'єктів правопорушення. Останні зобов'язані нести визначені втрати дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру та відшкодувати збитки завдані цим правопорушенням.

2.Оновлення законодавства необхідно здійснювати у напрямку адаптації вітчизняного законодавства до європейських норм з метою прогресивного реформування державного нагляду аж до повного відсторонення держави від функцій профілактики виробничого травматизму і впровадження аудитів підприємств та їх сертифікації за європейськими стандартами. Такий підхід

відповідає європейським нормам, відповідно до яких роботодавець буде усувати наявні недоліки самостійно, а процес їхнього виявлення буде здійснюватися незалежними експертно-аудиторськими організаціями.

3. В системі державного нагляду необхідно створити міцні юридичні служби для здійснення ефективного моніторингу додержання законодавства підприємствами.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996р.
2. Закон України « Про охорону праці» від 21.11.2002р.№ 229-ІУ
3. Баклан О.В. Контрольно-наглядова діяльність у сфері охорони праці: окремі питання//Право України.-К.:2000.-№10.-с.69-70,81.
4. Замченко А.О. Принципи нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю України.: Дис. на здобуття наукового ступеня канд. наук.-2008.
5. Закон України Про основні засади нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності від 5 квітня 2007р. № 877-У,
6. Положення про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничного нагляду, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2006 р. № 1640.
7. Конвенція Міжнародної організації праці №81 про інспекцію праці у промисловості і торгівлі, ратифікованої Україною у 2004 році.
8. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 12.06.2009

Аннотація

ПРОБЛЕМЫ НАДЗОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ТРУДА

Семашко Л.А., Винокуров Н.А., Переверзева Л.Н.

Статья посвящена проблемам надзорной деятельности в сфере охраны труда, как одному из приоритетных направлений профилактики производственного травматизма и профессиональной заболеваемости. Определена необходимость жесткого контроля за исполнением предписаний (распоряжений) органов надзорной деятельности и привлечения виновных в правонарушениях в сфере охраны труда к юридической ответственности.

Abstract

PROBLEMS OF SUPERVISORY ACTIVITY IN THE FIELD OF LABOUR PROTECTION

L. Semashko, N. Vinokurov, L. Pereverzeva

The article is devoted the problems of observant activity in industry of labour protection, as one of priority directions of prophylaxis of production traumatism and professional morbidity. Certainly necessity of hard control after implementation of orders (orders) of organs of observant activity and attracting of guilty in offences in industry of labour protection to legal responsibility.